

TÜREB

RES Projelerinde COVID-19 Etkisi

Anket Raporu

Anket tarihleri: 27.03.2020 – 03.04.2020

Anketin Amacı:

Tüm dünyayı etkisine alan COVID'19 salgınının insan hayatını tehdit etmesinin yanı sıra, ülke ekonomilerini ve dolayısı ile pek çok sektörü olumsuz etkilediği ortadadır. Özellikle rüzgar enerjisi sektöründe küresel tedarik zincirinin pek çok ülkeye yayılmış olması nedeniyle, bu zincirin halkalarından birinde veya birkaçında meydana gelen yavaşlama veya tıkanma tüm sektördeki tedarik akışını etkilemektedir.

Avrupa merkezli türbin sağlayıcıların çoğunluğu Avrupa ve Çin'de yer alan imalatçılara aksam imal ettirmektedirler. Bu iki kıtada da salgın sebebiyle ciddi gecikmeler yaşanmakta olup, inşası ve kurulumu devam eden projelerin, hem tedarik hem de izin süreçlerindeki olumsuzluklardan dolayı yavaşladığını ve hatta bazı projelerin durma noktasına geldiğini üzüntüyle görmekteyiz.

Özellikle YEKDEM süresinin bu yıl sonu itibarıyla sona eriyor olması nedeniyle birçok santral yıl sonundan önce devreye girmeyi hedeflerken, yaşanan bu gecikmelerin projelerin devreye alınmasını sekteye uğratma ihtimali maalesef bariz hale gelmiştir.

Bu kapsamda TÜREB, rüzgar enerjisi sektörünün nabzını ölçmek amacıyla **Ek-2**'de sunulan anketi 27 Mart- 3 Nisan 2020 tarihleri arasında düzenlemiştir.

Anketin Kapsamı:

Anket, TÜREB üyesi tüm rüzgar enerjisi sektörü paydaşlarıyla paylaşılmış ve güncel durum dikkate alınarak cevaplanması talep edilmiştir.

Ankete Katılım:

- 23 RES yatırımcısı firma
- 6 Ekipman tedarikçisi firma
- 21 Proje geliştirme ve danışmanlık firması
- 3 Yan sanayi firması
- 6 Servis bakım hizmeti veren firma
- 1 Finans kuruluşu

olmak üzere toplamda 60 firma katılım göstermiştir.

Anketi cevaplayan firmaların kategorilerine göre aktardığı veriler:

Yatırımcı / santral sahibi firmalar:

- Toplamda 39 projenin inşası devam etmektedir.
- Projelerin toplam kurulu gücü 2.450MW'tır. Ankete katılan yatırımcılar 2.450MW'ın **1.667 MW**'ını inşaa etmektedirler. Bu gücün tamamına yakınının 2020 yılı bitmeden devreye girmesi ve YEKDEM'den yararlanabilmesi planlanmakta olup, ilk etapta, kısmi kabul ile 31 Ekim'e kadar YEKDEM'e yetişmesi hedeflenen miktarı **450 MW**'tır. Geri kalan projelerin geçici kabullerinin de Aralık 2020 sonuna yetiştirilmesi planlanmaktadır.
- Bu santrallerin inşaa sürecinde toplam **1.859**, işletme sürecinde de **370 personel istihdamı** yapılmasının planlandığı belirtilmiştir.

- Anket katılımcılarının verdiği bilgiye göre, süreci yavaşlayan işbu projelerin kısmi kabul ile YEKDEM'e yetişmelerine imkan sağlayacak ek sürenin **8-12 ay olduğu bilgisi alınmıştır.**

Ekipman Tedarikçileri:

- Toplamda **71** ayrı proje için ekipman tedarik süreci devam etmektedir.
- Tedarik süreci devam eden santrallerin toplam gücü **2.450 MW'tır**. Tedarikçiler, bu gücün **450 MW'lık kısmını** YEKDEM için kısmi kabule yetiştirmeye gayret etmektedir.
- COVID-19 salgınının YEKDEM sürecine etkisi azaltabilmek için, ekipman tedarikçilerinin kısmi kabul süreci için **6-8 ay**; tüm kurulu gücün YEKDEM'e yetişmesi içinse **en az 12 ay** ilave süreye ihtiyaçları olduğu görülmüştür.
- İthal edilen ekipman ve aksam tedarigi kaynağı genel olarak Çin ve başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkeleridir.
- Yerli üretilen aksam ve ekipmanlarda da gerek ithalat gerekse üretim süreçlerindeki aksamalar benzer gecikmeleri doğurmaktadır.
- Üretimdeki aksamalar kadar, lojistik gecikmeler de süreci zora sokmaktadır.
- **Alanları ile ilgili çözüme ihtiyaç duyulan konular;**
 - Salgının mücbir olarak değerlendirilerek YEKDEM'e süre uzatımı verilmesi,
 - Uluslararası alt komponent tedarikçilerinin ara verilen üretimlerinin normale dönmesi,
 - Tamamen faaliyetini durdurmuş olan fabrikaların normal üretime geçmeleri,
 - Ek finansman maliyeti sorunu,

olarak belirtilmiştir.

Proje Geliştirme / Danışmanlık Firmaları:

- Proje geliştirme ve başta izin süreçleri olmak üzere danışmanlık hizmeti verilen projelerin toplam gücü 2.450MW'tır. Ankete katılan danışmanlık şirketleri bu gücün **1.698 MW'lık** kısmına hizmet vermektedirler. Ankete katılan danışmanlık firmaları **398 MW'lık** kurulu gücü 31 Ekim'e kadar YEKDEM'e yetiştirmeye çalışmaktadırlar, geri kalan projeler de Aralık sonuna kadar YEKDEM'E yetiştirilmeye çalışılmaktadır.
- Salgınının YEKDEM sürecine etkisinin ortadan kalkması adına danışmanlık **şirketlerinin 3-6 ay arası** ilave süreye ihtiyaçları bulunmaktadır.
- **Alanları ile ilgili çözüme ihtiyaç duyulan konular;**
 - Sahada montajı devam eden projelerde mesafe ve ulaşım kuralları/kararları gereği çalışan sayısındaki azalma nedeniyle işin sahada da yavaşlamasının farklı bir genelge ile özellikle sahaya/şantiyeye ulaşma imkanı tanınır hale getirilmesi,

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı nezdinde ÇED halkın katılımı, yerel idarelerde encümen veya meclis toplantıları gibi kamuya açık toplantıların yapılamıyor olması ve kamu kurum ve kuruluşlarında komisyon, saha raporu gibi hazırlıkların tamalanamaması kaynaklı gecikmelerin azaltılması,
- Söz konusu idarelerin nöbet veya dönüşümlü çalışıyor olmaları nedeniyle, önce yaşanmakta olan aksamaların artması, bu gecikmeler nedeniyle sözleşmeleri gereği danışmanlık hizmeti verdikleri firmalardan ilgili iş kalemlerine ait ödemeleri alamamaları ve takiben finans sorunu yaşamaları nedeniyle ortaya çıkan hizmet sunumu ve iş sürekliliği sorununun, temeldeki gecikmelerin bertaraf edilmesi ile çözümünün sağlanması,
- Uluslararası ve ulusal uçuşların askıya alınmış olması sebebiyle, saha ziyaretleri, fiziki eğitim ve çalışma toplantıları ertelenmiş veya iptal edilmiş olup uzmanların projeler dair saha çalışmaları veya detaylı mühendislik çalışmalarında gecikme yaşanmasının önlenmesine ilişkin tedbirler alınması,

başlıklarında çözüm üretilmesi ve ek süre verilmesi.

TÜREB Notu

Ülkemiz, 2008 yılından itibaren gerek pazar, gerek endüstri olarak global rüzgar enerjisi piyasasının en önemli aktörlerinden biri olmuştur. Yerli ve yabancı paydaşlarımızın büyük katkı ve emekleri ile son 10 senede kurulu RES gücümüz **8.056 MW** seviyesine ulaşmıştır. Ayrıca, bir türbini oluşturan en önemli aksam olan kanat, kule, jeneratör gibi parçaların üretimi birçok yerli ve yabancı firma tarafından ülkemizde yapılmaktadır. İmalatçılarımız global tedarik zincirinin bir parçası olmuş ve ihracatımıza ciddi katkı koyar hale gelmiştir. Ülkemizde hem kaynağına para vermediğimiz hem de teknolojisini bu denli yerlileştirebildiğimiz başka bir elektrik üretim alanı bulunmamaktadır. Öyle ki, bazı aylarda tüketilen toplam elektriğin %11'i rüzgar enerjisinden karşılanmaktadır.

Son zamanlarda yaşamakta olduğumuz Koronavirüs salgını pek çok sektörü etkilediği gibi, yerli ve milli kaynak olan rüzgar enerjisi sektörünü de olumsuz etkilemektedir. Özellikle rüzgar enerjisi yatırımlarını teşvik eden en önemli unsur olan YEKDEM'den faydalanan projeler için global tedarik ve kurulum zincirinde yaşanan sorunlar nedeniyle belirlenen süreler içerisinde tamamlanamayacağı kaygısı sektörün en önemli sorunları arasındadır.

YEKDEM'e yetişmesi hedeflenen toplamda 2.450MW arasından ankete katılan firmalara ait yetişmesi gereken **1.667 MW** olan **39** projesinin zamana riayet ederek kabul yapılması halinde sadece yatırımcıya ve enerji arz güvenliğine değil, enerji ithalatını azaltma anlamında ekonomiye de büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aşağıdaki konuların çözümünün sektör için önem arz ettiği görülmektedir.

- Uluslararası ekipman tedarikinin salgın nedeniyle aksaması ve her türlü saha koşulu hazır olsa bile tesisin tamamının veya kısmi kabulünün yapılamaması nedeniyle YEKDEM'den yararlanılamaması,
- İnşa sürecinde 2.500, işletme sürecinde 450 civarı işgücünün istihdam edilememesi,

- Ulaşım kısıtı nedeniyle, saha çalışmalarında aksamalar olması,
- Kamuda dönüşümlü çalışma uygulaması(imar onayı), idarelerin birbirinden farklı uygulamaları(yapı ruhsatı), yavaş yürüyen izin kalemlerinin artık durma noktasına gelmesi (orman izni),

gibi nedenlerle, izin süreçlerindeki gecikmeden kaynaklı sahaya zamanında girilememesi.

Genel beklenti ve öneriler;

- Koronavirüs COVID'19 salgınının mücbir sebep kabul edilmesi,
- Tüm paydaş iş kollarının genel talebi ile, yeniden tedarik ve iş planı yapılmasına imkan sağlamak adına mümkün olan en kısa sürede (örneğin 4-6 hafta içinde) YEKDEM başvurularına 8 ila 12 ay arasında ilave süre verecek bir kanuni düzenleme çıkartılması (benzer bir uygulama, EPDK tarafından önlisans ve lisans aşamasındaki projelerin yükümlülüklerine ilişkin sürelerle 3 ay süre uzatımı verilmesi şeklinde gerçekleşmiştir)
- Saha çalışmaları devam eden projelerde iller arası ve sahaya ulaşım için ilgili valiliklerden resmi olarak proje bazlı genel izin verilmesi,
- Uluslararası ekipman tedarikinde, özel izinler ile ekipmanların sahaya ulaşmasının sağlanmasını düzenleyen bir mevzuat çalışması yapılması,
- Kamudaki izin süreçlerinin hızlanması veya izin ile saha çalışmalarının eş zamanlı yapılabilmesine imkan tanıyacak şekilde bir istisnai uygulama düzenlemesi yapılması,

olarak belirlenmiştir.